

zdroj: Český rozhlas
SR 1989
nájem: 25
číslo: 1000

číslo: 1000
číslo: 1000
číslo: 1000
číslo: 1000
číslo: 1000

Všetko bolo úplne inak

„Ked'že som nemal filmovú školu, snažil som sa vždy nájsť iné cesty a možnosti,“ tvrdí výtvarník IVAN POPOVIČ (73), ktorého cesta za detským snom - animovaným filmom, bola sice trochu kl'ukatá, ale jej výsledok bol o to výraznejší. Tento autor známych Hlavičkových rozprávok a príbehov o Mydlinke je pomerne všestranný nielen vo výtvarnom umení, ale akoby mal v sebe „z každého rožku trošku“. Rozhovory s ním bývajú väčšinou vtipné, neraz však prekvapí. Napríklad čítaním z dlane. Kto ho to naučil? Ako prežil testovanie LSD? A prečo sa chcel odstahovať do Thajska?

■ Ked' sme si dohodovali termín na rozhовор, spomíname ste Arthura Clarka. Ako to s ním vlastne bolo?

Raz sme sa s mojím najstarším synom Dávidom dostali na Srí Lanku. Posledný deň sme ešte boli niečo kúpiť. Vyšli sme na križovatku, aby sme sa zorientovali, a tam drobný chlapík počul, ako sa rozprávame, a pýtal sa: Czechoslovakia? Vrávime, áno, my sme zo Slovenska. A on na to: Bratislava? To nám trochu zobraľo dych, keď sa vás takto niekto opýta na druhom konci sveta, v Kolombe. My sme sa už ponáhli na leteisko, no ešte stačil povedať: Dubček, Zátopek, čo sme mu dali za pravdu. O dva-tri dni na to doma pozérám v telke nejaké správy a tam je ten človek z križovatky z Kolomba. Bol to Sir Arthur Charles Clarke, autor vedecko-fantastických románov. Sú to také stretnutia, ktoré človeku aj späťne niečo dajú, o to viac som vyhľadával jeho knižky.

■ Ste známy tým, že rád cestujete. Dario sa vám to aj počas minulého režimu?

Mojou veľkou slabostou je, že od ranej mladosti veľmi rád cestujem. Nieko vratí, že vtedy sa nedalo, ale vždy sa nejaká cesta nášla. Prešiel som autostopom polovicu Európy. Kedysi na Slovensku existovalo iba zopár cestovných kancelárií: Čedok, CKM, Slovákokurist... Ateliér som mal blízko CKM (Cestovná kancelária mládeže – pozn. red.), kreslil som im reklamy do výkladov a občas sa mi podarilo aj cez nich niekam dostať. Toto mi zostalo, vratí, že nie sú lepšie investované peniaze ako do cestovania. To mi môže zobrať už iba dobrotivá skleróza.

■ Takže nemáte núdu aj o ďalšie „náhody“?

Nic nie je náhoda. Cestovali sme v Indii nočným vlakom a okolo druhej v noci náraz do nášho kupé pre šest ľudí prišlo ďalších dvanásť. Vratí, že dnes už asi nebudešme spáť. Tí dvanásťti vyzerali ako Alibaba a štýrdsať zbojníkov. Vytiah-

So synom
Dávidom nielen
cestuje, ale aj
spolupracuje.

li šach a začali hrať, vratí, si, ved' hrajú ako malé deti. Vtedy sa jeden z nich otočil a anglicky sa spýtal: Chcete si so mnou zahrať, pane? Ja, že samozrejme, a bolo mi jasné, že za tri minúty ho mám. Za tri minúty mal on mňa. Vratí, si, dávno si nechal, Popovič! Ked' ma oslovil druhý, už som bol nabudený, hovorí, si, teraz ho dám, šustráka, a bude! Trvalo to len dve minútky a skončil som. Vtedy sa ozval tretí so vztyčenou rukou, všimol som si, že mal na nej šesť prstov, či si zahrám aj s ním. Asi

som bol tým šiestym prstom navyše fascinovaný. Skolil ma počas jednej minúty. Tažký šustrák, prepádák. A Alibaba a štýrdsať zbojníkov vo počte dvanásť Indov sa naraz usmiali a povedali: Sme radi, že sme si s vami mohli zatrénovať. Sme šachové reprezentačné družstvo z Radžastanu, ideme

„Vždy sa nejaká cesta našla.“

do Khadžuráha na celoindický turnaj... Tak také niečo sa môže stať iba v Indii v nočnom vlaku. V osemdesiatych rokoch som pracoval pre mojich kamarátov horolezcov Ivana Fialu, Miša Orolína, Ferka Kelleho... Už vtedy to boli horolezecké legendy. Robil som im emblémy pre ich expedície, teraz sa to volá logo. Stále mi chceli dávať nejaký honorár, ale mňa by hanba fackovala, keby som si od kamarátov niečo vzal. Vedel som, ako tvrdo si na tie svoje odvážne cesty zarábajú výškovými prácmi. Ked' si išli lámať krky

Karikatury
Ivana Popoviča
poznajú najmä deti.

IVAN POPOVIČ (73)

Karikaturista, ilustrátor, animátor, režisér, scenárista a spisovateľ.

Narodil sa v Bánovciach nad Ondavou, vyrastal v Hniezdenom a Kežmarku. Po skončení Vyšszej priemyselnej školy stavebnej a zememeračskej v roku 1962 chvíľu pracoval ako revízor máp, no po nepriatí na Vysokú školu uměleckého priemyslu v Prahe sa zamestnal ako výtvarný redaktor vo vydavateľstve Smena.

K animovanému filmu sa dostal v roku 1965, keď spolu s Viktorom Kubalom a kameramanom Jozefom Ružičkom stál pri vzniku Štúdia kresleného (neskôr animovaného) filmu Slovenskej filmovej tvorby. V roku 1965 bol pri zrode Galérie mladých v Bratislave, ktorá zanikla až po roku 1989. Od roku 1965 pôsobí na voľnej nohe.

Je známy aj ako autor kresleného humoru, ilustrátor najmä detských kníh, je autorom mnohých animovaných filmov a próz. Za svoje diela získal nemálo slovenských aj zahraničných ocenení.

Od roku 1992 spolu so synom Dávidom Popovičom vede spoločnosť MY STUDIO, ktorá sa zameriava na tvorbu kreslených reklám, animovaných filmov, plagátov, ilustrácií, karikatúr a grafického dizajnu.

Je ženatý, má tri deti a je známy svojím náruživým cestovaním.

hrat! Ale keby aj nie, už tá cesta bola pre mňa výhrou. Ešte New York na konci a potom už „at home, at home!“, ako nás učil veľký ET.

■ So synom Dávidom a hudobníkom Ľubom Belákom v posledných rokoch tvoríte zohranú cestovateľskú trojku. Mali ste aj krízové situácie, ktoré vás vyskúšali?

Sme típni rovnakej krvnej skupiny. Ak boli nejaké problémy, tak to boli zájazdy s cestovkami. Tam išlo spolu dvadsať ľudí a medzi tými dvadsiatimi sa vždy našiel nejaký idiot. Zasa je pravda, že slávne zájazdy, ktoré robila CKM, boli fajn. S nimi som sa došiel do Číny, kde som natočil tri filmy pre vtedajšiu Československú televíziu. Dnes sú kameramani a fotografi všetci, lebo majú mobily. Ja som sa po Južnej Amerike, po Blízkom východe, ešte aj po ďalekej Austrálii fahal s veľkou VHS-kou, to bola

taká hovadský veľká kamera. So starým bigbiťákom Ľubom Belákom sa nám podarilo nadviazať spoluprácu pred mnohými rokmi, lebo ja v rámci animovaného filmu viem napísť scenár a veci nakresliť, ale čo neviem, je hudba. Hudbu cítim, počujem, ale urobiť ju neviem. Pritom vratí, že minimálne 30 percent úspechu pri animovanom filme je zvuk. Hudba, ruchy a Ľubo je v tom geniálny. A navyše technológia postúpila dopredu doslova milovými krokmi, že by som už dnes neurobil ani centimeter animovaného filmu, keby sme pred vyše 25 rokmi nezačali spolupracovať so synom Dávidom. Ten sa totiž chytil na počítače a dnes všetko funguje cez ne a tam ja nedochiahnem. Nebudem imitovať niečo, čo neviem. Tým sa to prevalilo aj na cestu. Ľubo ako muzikant mal pochodený Západ, ale chýbala mu Ázia. Prešli sme Kambodžu, Thajsko, naraz bol v inom svete.

„Najlepšie investované peniaze sú do cestovania.“

■ Nebol z toho v šoku?

Dodnes je z toho unesený, je to iná kultúra. Ja som mal šťastie, že som prešiel toho dosť, ale pred 20 – 25 rokmi som si vyložene zamiloval Thajsko, Kambodžu, Laos, Vietnam, je to o niečom úplne inom. Ale najväčšou srdcovkou stále zostáva Thajsko, hoci sa tam za posledné roky veľmi veľa zmenilo najmä prívalom turistov. Ale to, čo tam zostáva, sú ľudia. Sú úžasní. Nieko sa ma pýtal, či tam nechodí kvôli babám, ale ja som už po záruke.

■ Čo sa vám na Thajsku tak páčí?

Mali sme s Dávidom výstavu v Slovenskom inštitúte v Moskve. Išli sme sa prejsť po meste a ja, ako som zvyknutý v Bangkoku, som vyrazil krížom cez rušnú ulicu. Syn ma strhol späť a vratí: to nemôžeš, to ani v Bratislave nemôžeš. V Bangkoku, kde jazdia šesťčlenné rodiny na jednej motorke, tuk-tuki, nekonečné prúdy áut, tak tam, ak idete krížom cez ulicu, všetci vás obtečú ako voda, usmievajú sa, nemajú vztýčené prostredníky. Veď u nás, v Karlovej Vsi, kde by mala byť nejaká päťdesiatka, v každom aute jazdí Fittipaldi. A ešte sa do krvi urazí,

prečo sa mu pláncem po priechode. Thajský budhizmus funguje na princípe, že keď budeš robiť zlo, tak sa to vráti a ty sa znova budeš musieť narodiť a znova opakovať život, až kým nebudeš dobrý. Väčšina ľudí si to vysvetluje tak, že sa narodia ako egyptské princezné alebo majstri sveta. Ale nie, môžu sa narodiť ako komáre, muchy, psy. Ludia v Thajske si na to dávajú pozor, a preto sú takí milí, ústretoví a pekní.

■ Zostali by ste tam natrvalo?

S Dávidom sme robili seriál Mať tak o koliesko viac, najväčší projekt v dejinách slovenského animovaného filmu, ktorý vznikal trinásť rokov, pričom nás plán bol na maximálne sedem rokov. Spolupracovali sme so Slovenskou televíziou, kde je dosť rušný pohyb vo vedeniach. Vždy, keď prišli noví, všetkým sa pozastavili zmluvy a trochu trvalo, kým sa všetko opäť rozbehlo. Keby sme to skončili tak, ako sme to mali v pláne, bol som pevne rozhodnutý, že ruším ateliér a kúpim si v Thajske malý domček s výhľadom na oceán. A keď tu nastane mrcha čas, šup do Thajska, tam je celý rok pekne, i keď tam býva obdobie dažďov, tak zaprší a potom sa to vyparí. Je to pohodová krajina. Ale tým, že sa nám práca na seriáli predĺžila, pribudlo mi o pár rokov viac.

■ A čo teraz?

Keď mám niekedy rozhovory s Bohom, mám prianie, aby som níkomu nebol, najmä vo finále, na obtiaž. Keď je ľovek mladší, má viac energie a bláznovstva, ale teraz mám 73 rokov a už o tom rozmyšľam trochu inak. Keď som bol prvýkrát v Indii, boli sme tam s jedným kamarádom, vynikajúcim českým reportérom Rudom Křesťanom. Ubytovali nás v lepšom hoteli, kde som objavil upútavku, že tam je nejaký astrológ pán Mobi, ktorý za dvadsať rupíj porozpráva o živote. Ja sám som sa roky zaoberal chiromantiou, do čoho ma zasvätila veľká poetka a čarodejnica Krista Bendová. Ona sama, okrem toho,

že písala nádherné básničky, čítala z kávy, vykladala karty a zaoberala sa chiromantiou. Asi po roku mi povedala, že v tom som už lepší ako ona. Ludia vravia, že je to hlúpost, ale v tej dlani je napísané absolútne všetko. Bral som to skôr ako zábavu. Rozprával som veci, ktoré sa už stali, ľovek si tak klienta pripúta, získava si dôveru. A potom keď mu poviete o jeho budúcnosti...

„Prešiel som autostopom polovicu Európy.“

■ Prezradil vám pán Mobi niečo zaujímavé?

Vytiahol zošitok, nakreslil doň mriežku, ktorú som mal zaplniť číslami, planétami. Rudo Křesťan prekladal, moja angličtina je mizerná, vravím si, za 20 rupíj, čo by si čkal? Ta še pobavime! Chlapík šiel a šiel dozadu, presne tak, ako som to robil aj ja, a porozprával mi také intímne veci, že mi z toho padla sánka. Bol vynikajúci! Potom šiel do predu, hovoril o tom, ako sa mi splnilo detský sen a pôjdem na Filipíny. Totiž, keď som bol malý, zbiehal som známkym a za Filipíny by som

dal hocičo. Neskôr som v roku 1982 skutočne dostal pozvanie do Manily, kde som mal v Kultúrnom centre Filipín výstavu, a na miestnej univerzite v Quezon City týždeň prednášok o animovanom filme. Mobi to vedel dopredu. No povedal aj to, že budem žiť 84 rokov pri plnej intelektuálnej sviežosti. No keď sa blížil koniec roka 1984, začalo mi trocha lepiť. Nepovedal to ten Ind tak, že sice pri plnej intelektuálnej sviežosti, ale v roku 1984 finito? Odlahlo mi asi až týždeň po Silvestri. Tak mi treba! To si ľovek zaslúži, keď sa poriadne neučí cudzie reči!

■ To vážne dokážete „čítať“ z dlane? Vyuzili ste to niekedy?

Dvakrát, a bola to chyba. Prvýkrát na ostrove Brač, kde sme boli s deťmi, keď ešte boli malé. Pri raňajkách som servírke zo špasu povedal, nech ukáže ruku, že jej porozprávam o jej živote. Na nadviazanie pekných vzťahov to sice bolo dobré, ale postupne začali prichádzať ďalší ľudia z ostrova Hvar, zo Splitu, z Dubrovníka, stáli ich tam rady a my sme mali po dovolenke. Druhýkrát sa to stalo v Laose, kde bolo na jednom mieste hned niekolko vykladačov. Hovorím jednému z nich, Dávid prekladal: Ja budem tebe vykladať. Stalo sa presne to, čo na Brači. Všetci ľudia sa postavili do radu ku mne, vykladači prišli o prácu, vravel som si, nikdy viac. Určite na mňa v nedobrom spomínať! Sú veci medzi nebom a zemou, ktoré navždy zostávajú nepochopiteľné.

■ Sám sebe ste vykladali?

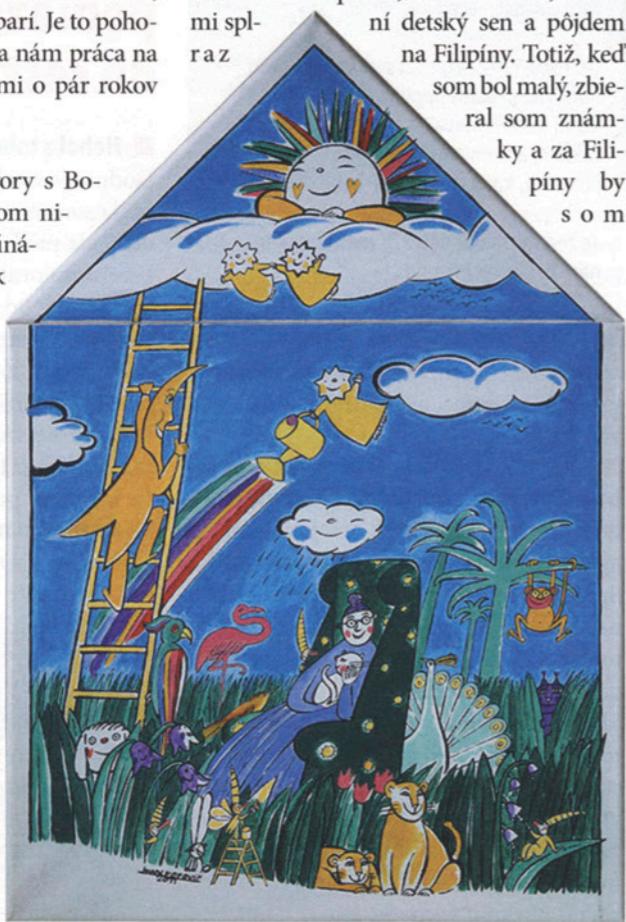
Ruka je lepšia ako občiansky preukaz alebo pas. Na rozdiel od úradných dokladov v ruke máte napísané všetko. Celý váš život zmapovaný do najmenších podrobností.

■ Takže viete svoj ďalší osud?

Uhm. Ľovek sa niekde narodil a niekde umrie. Ja napríklad mám dohodu s mojou rodinou, že pokiaľ by sa to stalo na nejakej ceste, čo by bolo protekné, tak nijaké prevážanie, niekde som sa narodil a niekde končím. A takisto nijaký obrad. Ako sa z toho stratena ľovek vynorí, tak má aj odísť. A ten čas, kým tu je, má využiť tak, ako hovorí staré príslovie: Aby ženám dobre bolo.

■ Podme k veselším veciam. V 60. rokoch ste sa na jednom žúre v Bratislave stretli s básnikom Allenom Ginsbergom, kráľom beatnikov. Aj to bola náhoda?

Bol to mejdan u mojich kamarátov, synov istého známeho bratislavského lekára. Chodieval operovať von, spoznal sa s Ginsber-

▲ Jeho svet je plný farieb a fantázie.

„Asi som bol tým šiestym prstom navyše fascinovaný.“

gom a keď bol v Bratislave, býval u nich. Bola zima, prišiel v teniskách, bol to exot. Bol hlavným prekvapením večera. Uvedomujem si, aké je to všetko krehké. S odstupom času som si „ho“ opäť čítal, a už ma tak neoslovil ako vtedy. Vyšumelo to ako šumienka, ale bol som rád, že som bol pri tom. Boli tam vtedy aj naši mladí budúci skvelí filmári, herci, spisovatelia, básnici... Na ich neskorších dielach som zachytil isté stopy po tom nočnom stretnutí s Ginsbergom. Už som to vravel! Lepšie som sa mal učiť cudzie reči... Ale ani tá kvapka whisky nebola zlá.

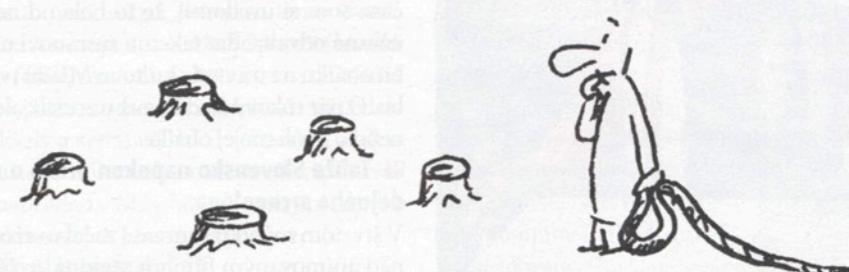
■ Rozprávali ste, že máte mizernú angličtinu?

Máme angličtinu zafixovanú ako svetovú reč. Ale mne už niekedy lezie na nervy. Idem v električke, kde mi hlásia: Next Station is... Next Station is Botanic Garden... Aký next stejn? A to isté vo vlaku. Cestujem vlakom na východ a vidím, ako sa stare babky, moje rovesníčky, pučia od smiechu a donekonečna opakujú: Next stejn... Ja, čo neviem povedať, to nakreslím. Raz som sa s jedným kamarádom, ktorého voláme Žán, dostal do Tibetu. Bývali sme v takom milom hotelíku, a keď sme na tretí deň mali pochodené už všetky kláštoru vrátane Potaly, Žán vraví, že má chuť na škvareninu. Hamburgeroví a pizzoví odchovanci tú pochútku už nepoznajú. Je to praženica pripravená na voňavej škvarenej slaninke, najlepšie, keď je údená. Oproti nášmu hotelíku mal reštauráciu Čínan, tak sme šli. Rýdzou slovenčinou som mu povedal,

vi a seba a vravím: Nie že sa budeš prudko otáčať, ale za tebou v okne sú všetci. Bolo tam azda tridsať hláv, aj nás Čínan, a pozerali sa na nás. Podľa všetkého kombinácia slaniny a vajec u nich zrejme neexistuje. Keď sa potom Čínan vrátil, vypýtal som si jedálny lístok a doň medzi ponuku napísal „Škvarenina.“ A cenu približne podľa ostatných cien. To sme aj zaplatili a Čínan dostal i tringelt. Spokojnosť na oboch stranach! O dva roky išli chlapci horolezci na Mount Everest z tibetskej strany a priniesli mi ten jedálny lístok. Šikovný Čínan ho mal rozmnožený a škvareninu podával ako specialitu.

■ Ked' sa v 60. rokoch na pezinskej psychiatrii testovali účinky LSD, boli ste pri tom. Tam ste sa ako ocitli?

Celý život som bol zavedavý ľovek a v 60. rokoch to bola celosvetová záležitosť, že v celej sieti psychiatrických liečební sa robili tieto experimenty. Jeden z mojich priateľov, sochár Alexander Ilečko, mal sestru, ktorá bola v pezinskej Cajle psychiatrickou.

▲ Námetom pre jeho prvý kreslený film Pingvin bola táto Popovičova karikatúra.

Cez tohto Šaňa som sa dozvedel, že zháňajú ľudí. Viedol to vtedy docent Škoda a ja, keďže som naozaj zvedavý človek, tak som tam neprišiel iba na jeden deň, ale nechal som sa prijať na päť dní. Uvítali, že budú mať výtvarníka, lenže výtvarník skončil veľmi zle. Teda, čo sa týka zážitku, tak veľmi dobre, pretože bol pocitovo a vizuálne obrovský. Len výsledok bol slabý. Nachystali mi veľké hárky papiera a farbu. LSD bolo v pohári s vodou. V priebehu piatich minút po vypití som splýval s prostredím. Bol tam taký plechový kvetináč, ktorý zrazu začal rásť, ja som bol v ňom. Docent Škoda ma vyzval, aby som niečo namaľoval, čo som s chutou urobil. Vytláčil som z tuby trochu sieny pálenej, tá zrazu explodovala a ja sám som bol farebný vodotrysk. Bol to pocit šťastia, radosti, až na to, že keď som po troch hodinách z toho vytriel, ukázalo sa, že na hárku papiera je niečo, akoby tam pes zanechal svoju kôpku. Vytláčený kúsok hnedej farby. A celá tá paráda, ktorú som videl, skončila. Tak skončilo pre mňa aj experimentovanie.

Predtým ste experimentovali s drogami?

V 60. rokoch minulého storočia naša generácia vyskúšala fenmetrazín a dexfenmetrazín, ktoré boli dostupné normálne v lekárni. V Pezinku som vyskúšal ešte psilocybín, ale zážitok neboli taký silný. Zároveň som pochopil, že tadiaľto moja cesta nevedie. Ak si totiž občas dám pohár dobrého vína alebo skvelú whisky, tak viem, že to mám pod kontrolou. Ale LSD malo pod kontrolou mňa, zistil som, že nevládnu sebou. Bolo tam pár ľudí, ktorí to museli prerušiť, pretože boli agresívni. V mojom

prípade lekári konštatovali, že keby sa mi poškodilo moje ja, tak to bude šťastlivé. Bol tam aj jeden herec, nepoviem ktorý, už je po smrti, jemu to museli prerušiť. A aj tak neskôr skončil.

Najmä generácia dnešných štyridsiatníkov až päťdesiatníkov vás pozná cez komiks o Mydlinke z časopisu Zornička a večerníkových Hlavičkových rozprávok. „Bralo“ vás kreslenie odmalička?

Už ako chlapec som chcel robiť animovaný film. Tak, ako sú teraz disneyovky, vtedy išli samé ruské kreslené filmy, ale to bola tá istá škola. Prvú kresbu mi uvierili v denníku Smena, mal som 13 rokov a dostať som prvý honorár 40 korún. Potom som sa chytal v Kultúrnom živote, neskôr v Mladej tvorbe. Ďalšia väšeň, ktorá mi zostala a zrejme súvisí s mojimi cestami,

„Ruka je lepšia ako občiansky preukaz alebo pas.“

bola túžba výstudovať archeológiu. Vtedajší triedny na základnej škole mi povedal: Keď sa chceš brbláť v zemi, tak chod na geodéziu, archeológia sa študuje až na výške. Bolo to sice iné šprtanie, ale bola tam kartografia, ktorá ma chytla za srdce. To už som bol zabehaný autor, režisér Elo Havetta mi urobil prvú výstavu v Chrudime počas Loutkařskej Chrudimi, to som nemal ešte 16. Neskôr v pražskom divadle Paravan. Keď som v šestnáctich prišiel do Bratislavu a Elo ma zaviedol do Mladej tvorby, myslil si, že príde nejaký väčší pán. Priniesol som kopec kresieb a keď sme odchádzali, vybehol za nami nejaký chlapík, nakoniec sa ukázalo, že to bol vtedajší šéfredaktor a budúci minister kultúry Miroslav Válek. Spýtal sa ma, či by som neurobil nejakú žartovnú januárovú titulku. S odstupom času som si uvedomil, že to bola od neho úžasná odvaha, dať takému zasranovi urobiť obálku na už vtedy kultovú Mladú tvorbu. O pár rokov Mladú tvorbu zrušili, ale to nebolo kvôli mojej obálke...

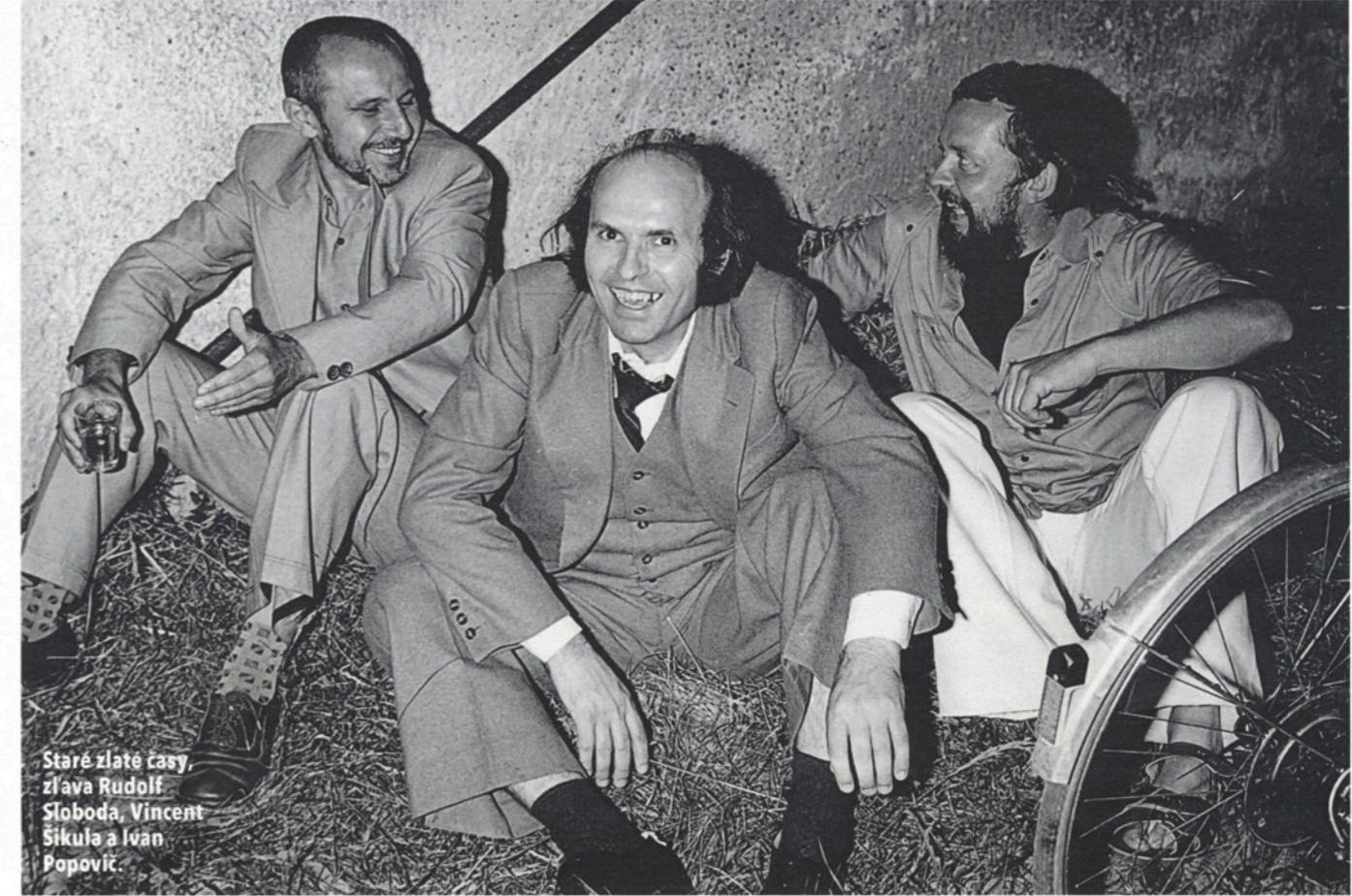
Takže Slovensko napokon prišlo o nádejného archeológá.

V štvrtom ročníku som zasa začal uvažovať nad animovaným filmom. Žiadna archeológia nebude! Šiel som do Prahy na prijímačky na UMPRUM (Vysoká škola ume-

leckého priemyslu – pozn. red.), bolo tam tristo tri uchádzačov, z toho prijali troch a mňa nie. To ma do krvi urazilo a povedal som si, že ja ten animovaný film chcem a aj budem robiť. O tri roky neskôr, v roku 1965, sa v Bratislave zakladalo Štúdio kresleného filmu, kde ma ako známeho karikaturistu, a už aj písceho autora, pozvali aj s mojim bratom Vladimírom, maliarom a neskôr profesorom Vysokej školy výtvarných umení. Boli tam aj Tomáš Janovič, Viktor Kubal, Vlastimil Herold a ďalší. Vysvetlovali nám, aké ľahké je vymyslieť dobrý námet, dobrý scenár a aké je ľahké potom nakresliť tisíce obrázkov, aby sa to hýbalo. Majster Viktor Kubal mal vtedy za sebou už niekoľko kreslených filmov, len sa tak uškrňal popod fúzy. Ale s Vladimírom sme sa na seba len pozreli, a už sme vedeli, kto nakrúti prvý film práve vznikajúceho štúdia. No predsa my! Mladost je niekedy na drzovku, ale krásna! Kameru na filme urobil ako prázdninovú prácu Igor Luther. Hudbu skomponoval mladý folklorista a skladateľ Sväto Stračina. Tak vznikal animovaný film Pingvin, ktorý vychádzal z jedného môjho staršieho kresleného fóru o chlapíkovi, ktorý sa chce obesíti, aby napokon bezradný so slučkou v ruke sa ocitol na veľkom rúbanisku, kde zostali už len samé pne. Po Pingvinovi prišla Socha – film, ktorý vychádzal zo slávnej Michelangelovej vety, že v každom kameni je ukrytá socha. Bolo to o sochárovi blbcovi, ktorý pri mŕnom hľadaní tej sochy obrovský kameň premení na kopu šutrov. Zúriaceho „sochára“ nám vtedy fantasticky nahovoril Marián Labuda. Neviem, kto by to dnes spravil lepšie.

Od roku 1965 pôsobíte ako umelec na voľnej nohe. Nebolo to počas minulého režimu niekedy doslovo „o držku“?

Keďže som nemal filmovú školu, snažil som sa vždy nájsť iné cesty a možnosti. Čo sa podľa vtedajších kanónov animovaného filmu nedalo urobiť, tak som si to vymyslel, aby sa dalo. Počítače vtedy ešte neboli na svete. Napríklad Hlavičkové rozprávky boli na tú dobu niečo celkom nové. Niekoľkom iné ako klasické kreslené rozprávky. Robil som však aj plagáty, keramickú výzdobu stien pre Detskú fakultnú nemocnicu na Kramároch, asi 130 štvorcových metrov. Robil som pre Dom smútku v Chorvátskom Grobe klasickú kamennú mozaiku, pre Brámerovu kúriu leptané veci do kovu...

Staré zlaté časy, zľava Rudolf Sloboda, Vincent Šikula a Ivan Popovič.

Mal som jednu výhodu, že keď som kvôli nejakým predposranným idiotom nemohol nejaké obdobie nakrúcať filmy, tak som si robil kreslený humor alebo ilustrácie pre knihy a časopisy... Aj tú keramiku pre nemocnicu som urobil v časovej diere. Proste som preliezal z jednej roboty do druhej, a to robím až doteraz. Ale ľudia, ktorí boli úzko špecializovaní, tí mali veľkú smolu, keď narazili na blbca a ten ešte navyše sedel na vysokej stoličke... Už som spomíнал filmára Ela Havettu. On bol aj vynikajúci kresliar, dizajner, fotograf, vždy plný energie, optimizmu a nápadov, ktoré rozdával na počkanie. No v prvom rade Elo bol filmový režisér, filmový mág. Už za svoj druhý celovečerný film Lálie poľne získal na festivale v Benátkach Veľkú cenu. Úspech sa na Slovensku neodpúšťa. Ela z jedného dňa na druhý odstríhl na Kolibe ako zbytočné filmové okienko a jeho film putoval na mnoho rokov do trezoru. Už ho nikdy neprispustili k jeho milovanej práci, pre ktorú žil. Elo žil pre film a pre film aj umrel. Nemal ešte ani 40 rokov. Raz na Arsfilme v Kroměříži, kde som dostať cenu, prišiel za mnou na raute s pohárom vína člen odbornej poroty, inak profesor z UMPRUM-ky, kde ma kedysi nevzali. Mistre, jak jste to dělal? – opýtal sa. Ako keby ma mastili po bruchu! Mal som väčšie šťastie ako Elo.

Čo vás inšpirovalo k seriálu Mať tak o koliesko viac, ktorý ste robili spolu so synom Dávidom?

Pred pätnásťimi rokmi som napísal knižku o vynálezoch a už vtedy som to robil so zámerom, že raz z toho bude film. Medzitým sme s Dávidom experimentovali na rôznych drobnejších veciach, robili sme jednodinutové blackoutu – filmy. Pre Luba Beláku sme robili klip, aj pre Petra Lipu, a potom sme

vecami, čo sa mi nahromadili za skoro šestdesiat rokov práce. Niečo som daroval dobrým ľuďom, niečo Filmovému ústavu, niečo Múzeu dizajnu. Jedna riaditeľka po prednej slovenskej galérii mi rovno napísala, že ona ma nemala a nemá v pláne, ani jej kurátorky. Mal som vtedy chvíľu pokušenie vyhodiť všetko do kontajnera. Množstvo ilustrácií kníh a časopisov, ktoré bývalými súčasnými úradmi... Ale ma to prešlo. Ved len tá samotná korešpondencia má veľkú dokumentárnu hodnotu. Rozmyšľam výdať o tom jednu veselú knižku. O tej starej, aj o tej novej dobe. O tom, kde som to žil, kde žijeme... Bola by to taká vizitka doby. Poznáte ten starý židovský vtip, ako umiera starý mûdry rabín? Okolo smrteľnej posteľ stojí rodina a najstarší syn vraví: Mûdry rabín, ty si prežil tak bohatý život, vzlety i pády, po-vedz nám však, ako to bolo naozaj. Starý rabín sa poslednýkrát nadvihne na lako- toč a povie: Deti moje, všetko bolo uplne inak. A umrel. A to je o tom.

Dan Hmíč

▲ Postavu maliara Hlavičku si zahral Josef Dvořák.